

В.М. Баточенко, Р.Ю. Юречко

Національний природний парк "Північне Поділля",

вул. Гагаріна 2-б, с. Підгірці, Бродівський р-н, Львівська обл., 80660 Україна

e-mail: vydra2007@gmail.com,² nauka.npp@gmail.com <https://doi.org/10.53904/1682-2374/2019-21/67>

ЗАНОСНІ ВИДИ РОСЛИН НА ЗАХОДІ ПОДІЛЛЯ

Поділля, флора, *Artemisia umbrosa*, *Cephalaria gigantea*, *Erechtites hieracifolia*, *Euphorbia davidii*

ЗАНОСНІ ВИДИ РОСЛИН НА ЗАХОДІ ПОДІЛЛЯ. В.М. Баточенко, Р.Ю. Юречко. – Подано результати ботанічних досліджень на заході Поділля. Виявлено раніше невідоме місце зростання південних та інвазійних видів рослин.

ЗАНОСНЫЕ ВИДЫ РАСТЕНИЙ НА ЗАПАДЕ ПОДОЛЬЯ. В.М. Баточенко, Р.Ю. Юречко. – Представлены результаты ботанических исследований на западе Подолья. Вывявлено ранее неизвестное место произрастания южных и инвазийных видов растений.

ALIEN PLANT SPECIES IN THE WEST OF PODILLYA. V.M. Batochenko, R.Y. Yurechko. – The results of botanical research in the west of Podillya are presented. There are identified previously unknown places of the populations of the southern and invasive plant species.

У часи глобалізації, міжнародної торгівлі без обмежень, послаблення карантинних перешкод зростає необхідність посилення уваги до інтродукції і самостійного поширення видів.

Авторами були проведені флористичні дослідження деяких станцій Львівської залізниці, які знаходяться поблизу територій Національного парку "Північне Поділля", та інших ділянках на західних закінченнях Подільської височини з метою вивчення поширення заносних видів. Особливу увагу було приділено залізничним станціям та коліям як одному із шляхів поширення таких видів.

Нижче подані дані про флористичні особливості обстежених територій, станцій або колій поблизу залізничних станцій та виявлені види рослин.

Назви видів подаємо за виданням "Определитель высших растений Украины" (1987). Назви видів, відсутніх у визначнику, – за джерелом "Catalogue of Life" (2018).

Тернопільська область. На території області привернули увагу зростання видів:

- *Bothriochloa ischaetum* (L.) Keng – на крутосхилі між селами Біла та Чистилів Тернопільського району. Залишки степової ділянки на південному схилі пагорба долини річки Серет, яка була до відкриття кар'єру по забору ґрунту.

- *Cephalaria gigantea* (Ledeb.) Bobrov – на залізничній колії між станціями Біла та Глибочок великий у 2013 році виявив Р.Ю. Юречко. З часу виявлення площа зростання збільшилась щонайменше у 4 рази – вид становить загрозу як інвазійний і його зростання необхідно ліквідувати. Інших даних про зростання цього виду у природних умовах в Україні не знайдено.

- *Salvia nemorosa* L. – на залізничній станції Біла чисельність особин та займана площа збільшуються. Вид також зустрічається спорадично на крутосхилах вздовж залізниці аж до подільської частини Золочівського району Львівської області включно.

- *Salvia aethiopsis* L. – на перелогах між селами Біла та Довжанка Тернопільського району у 2014 році виявив Р.Ю. Юречко. Даних про зростання цього виду на теренах Тернопільської області не знайдено. У місці виявлення вид є безсумнівно заносним, джерело первинного обнасення невідоме. Ймовірно, зростав раніше на сусідньому крутосхилі, де пізніше був влаштований кар'єр по забору ґрунту, або ж насіння разом із сміттям привезено із м. Тернополя.

Львівська область. Детально була обстежена залізнична станція Броди. На території станції та пристанційних коліях визначено 152 види, ще частину, через ювенільний стан

рослин, розпізнати не вдалося. Тобто, на території залізничної станції кількість видів су-
динних рослин у 2018 році могла становити 170...190 видів. Серед них окрему увагу при-
вертають:

- *Artemisia umbrosa* (Turcz. ex Besser) Turcz. ex Verlot. У літературі вказуються зрос-
тання у Львівській області (Кузярін, 2012). Нововиявлене зростання знаходиться на північ
від них. Зростає на недіючій вантажній платформі.

- *Erucastrum armoracioides* (Czern. ex Turcz.) Cruchet. Виявлена Р.Ю. Юречком на за-
лізничній колії біля елеватора 26.07.2018. У Бродівському районі зростання виявлено впе-
рше, ймовірно, тут найбільш північне та північно-західне із відомих зростань на правобе-
режжі України.

- *Euphorbia davidii* Subils. На території залізничної станції Броди випадково виявле-
ний у 2018 році. Знайдено близько десятка особин на кам'янистому субстраті на допоміж-
ній колії залізниці. Квітання: червень–серпень, плодоношення – серпень. Друге зрос-
тання виявлено у 2018 році на площадці для вивантаження сипучих будівельних матеріалів
– більше 200 квітучих особин, плодоносять. Виявлене у місті Броди зростання перебуває
на відомій північній межі занесення цього виду у Середній Європі.

- *Grindelia squarrosa* (Pursh) Dunal. У Бродівському районі зростання вперше вияв-
лено у 2015 році на залізничних коліях станції. Тут, ймовірно, найбільш північно-західне
із відомих зростань на правобережжі України. Зростання було малочисельним, до 20 кущів,
частину із яких вилучили на гербарій, інша загинула у 2016–2017 роках внаслідок заходів
залізничників по обмеженню заростання колій. У 2018 році вид виявлено у іншому місці –
на "Швабах" (мікрорайон м. Броди) на площі до 10 га вздовж під'їзних залізничних колій,
які тепер не використовуються, та автодорогах, на бідних піщаних та піщано-кам'янистих
субстратах, навіть на заасфальтованій пішохідній доріжці, загалом до 200 кущів.

- *Kohlrauschia prolifera* (L.) Kunth. У Львівській області було відоме одне зростання
на північному заході (Кузярін, 2012). Знайдена на колишній платформі біля залізничної
колії, на бідному кам'янистому субстраті із зрідженим травостоем, на площі біля 0,05 га,
де зростає до 50 особин. Однорічник, квітує у липні–серпні, плодоносить у серпні.

- *Lactuca tatarica* (L.) C. A. Meyer. Виявлений у 2016 році біля допоміжної колії на
станції Броди, дві малочисельні куртини. Тут, ймовірно, найбільше північно-західне із ві-
домих зростань виду в Україні. Не дивлячись на заходи, які вживалися працівниками залі-
зниці з видалення рослинності на коліях (обкошування, місцеве застосування гербіцидів),
чисельність рослин збільшилася у кілька разів.

- *Oxybaphus nyctagineus* (Michx.) Sw. Заносний вид із Північної Америки, де вважа-
ється як такий, що важко викоринити. Відомі зростання в Україні, Білорусі, Литві, Росії. На
залізничній станції Броди на коліях виявлено дві особини різного віку. Квітання: липень;
плодоношення: липень–серпень.

- *Rorippa austriaca* (Crantz) Bess. виявлено у невластивих природнім зростанням виду
умовах на недіючій вантажній платформі. Зростання підтримується завдяки водонепрони-
чному шару у глибині субстрату. Крім насінного способу, розмножується вегетативно, ко-
реними паростками.

На території залізничної станції Задвір'я виявлено зростання *Euphorbia davidii* – бі-
льше тисячі особин, місцями із дуже високою щільністю зростання – кількадесят особин
на квадратному метрі, плодоносять.

На залізничній станції Золочів визначено 66 видів. Серед них *Grindelia squarrosa*. У
місті на вулиці Вокзальній наявне зростання виду *Diploaxis tenuifolia* (L.) DC. Рясно пло-
доносить, насіння визріває у серпні. Також у самому місті Золочів на автобусній зупинці
(на вул. Бродівській) виявлено малочисельне зростання *Lactuca tatarica*, яке періодично
скошується, через що дає мало насіння. Майже у центрі міста, біля тротуарів, знайдена
одна особина виду *Oenothera glazioviana* M. Micheli (Р.Ю. Юречко, 15.08.2018), який, оче-
видно занесений із квітників, та три особини виду *Silybum marianum* (L.) Gaertn. (Р.Ю.
Юречко, 27.07.2017).

На залізничній станції Красне виявлено зростання виду *Grindelia squarrosa* (до 30
кущів) – ймовірно, географічно найбільш західне в Україні та, поки що, малопоширеного
виду *Senecio viscosus* L.

На залізничній станції Ожидів зареєстровано *Grindelia squarrosa* (на недіючій вантажній платформі, до 50 кущів) та *Senecio viscosus* (вздовж колії).

В околицях с. Романів Перемишлянського району Львівської області на узбіччі лісової дороги із східного боку від вершини гори Лиса знайдено зростання *Erechtites hieracifolia* (L.) Raf. ex DC. На вершині гори Щуриха виявлено зростання *Bothriochloa ischaetum*. В селі та на околицях Під'яркова Перемишлянського району відмічено три види роду *Impatiens* L. – *Impatiens glandulifera* Royle, *I. noli-tangere* L. та *I. parviflora* DC.

Рівненська область. На території залізничної станції Верба увагу привернуло зростання особин роду *Vitis* L. – здичавілі сіянці-куртини, за походженням від сортів американських видів. Відмічена стійка до хвороб та морозів форма, що походить від виду *Vitis pinapia* Michx, або ж гібрид видів *Vitis pinapia* x *V. rupestris* Scheele, яка придатна для виноробства – без присмаку, властивого виду *V. labrusca* L.

На території залізничної станції Радивилів відмічено зростання *Ambrosia artemisiifolia* L. – цілісний масив близько 1 га із домінуванням цього виду, не обкошений за рік ні разу. На запасній колії знайдена лише одна особина *Senecio viscosus* – у стані до плодоношення – і зібрана на гербарій. Також на залізничному насипі між станціями Радивилів та Броди ще 1970 року виявлено один кущ *Vitis vinifera* L., який зберігся до цього часу.

На території залізничної станції Рудня-Почаївська визначено 36 видів. Серед рослин *Ambrosia artemisiifolia* виявлені особини із малорозсіченими, іноді цілісними листками. Вісім здичавілих сіянців-куртин особин роду *Vitis* за походженням від сортів американських видів, на колях, частина з них плодоносить, у т.ч. із жовтими ягодами. На відміну від більш південних місць та сусідньої станції Радивилів, виду *Centaurea diffusa* Lam. тут не виявлено, натомість знайдено лише *Centaurea rhenana* Bor. (у т.ч. одна білокріткова особина). *Kohlruschia prolifera* – за доступними даними це поки що найбільш північне відоме зростання в Україні. На колишній платформі біля залізничної колії, на бідному піщано-кам'янистому субстраті із зрідженим травостоєм. На площі до 0,1 га, до 200 особин. Вид заносний у нас, але включений у деякі обласні переліки регіонально-рідкісних видів. *Artemisia austriaca* Jacq. – на площі до 1 га, домінує. Окремо потрібно відмітити, що тут, із 1980-х років, було відоме зростання виду *Salvia nemorosa* – чисельність рослин поступово скорочувалася, останній раз спостерігався років десять тому. У 2018 році цей вид тут уже не знайдено, ймовірно, зник. Хоча у місті Радивиліві, у водоохоронній зоні свердловини чисельність особин за цей час не змінилася.

Зібрані гербарні зразки передано до КВНА.

Таким чином, у результаті обстежень були виявлені зростання видів південного та заносного походження, що уточнює їх поширення на теренах України.

Кузярін О. Т. Нові адвентивні види судинних рослин для Львівської області. *Наукові записки Державного природознавчого музею*. Львів. 2012. Вип. 28. С. 143–144.

Определитель высших растений Украины / Доброчаева Д. Н., Котов М. И., Прокудин Ю. Н. и др. Киев : Наукова думка, 1987. 548 с.

Catalogue of Life: 2018 Annual Checklist: 30th June 2018: веб-сайт. URL: <http://www.catalogueoflife.org/annual-checklist/2018/> (дата звернення: 11.09.2018).

Рекомендує до друку
В.В. Шаповал